

INTERVJU

32

HASSE FERLLOD

Lomborg med javljanjem za eno od televizij na podnebnem vrhu v Koebenhavnu

“Globalno segrevanje je problem, ni pa nekaj, zaradi česar bi se ponoči obračal v postelji in imel težave s spanjem.”

— Bjørn Lomborg

BJØRN LOMBORG, SKEPTIČNI OKOLJEVARSTVENIK
STAŠ ZGONIK

DR. BJØRN LOMBORG JE ČLOVEK, KI REDKOKOGA PUSTI HLADNEGA. 45-LETNI DANEC, DOKTOR POLITIČNIH ZNANOSTI, JE AVTOR ENE NAJBOLJ KONTROVERZNIH KNJIG ZADNJIH DESETLETIJ Z NASLOVOM SKEPTIČNI OKOLJEVARSTVENIK (ANGL. SCEPTICAL ENVIRONMENTALIST). V NJEJ JE LETA 2001 PODVOMIL O SPLOŠNO SPREJETIH VTISIH O STANJU IN RAZVOJU SVETOVNIH PROBLEMOV, OD POVEČEVANJA LAKOTE DO IZGINJANJA NAFTNIH REZERV IN PODNEBNIH SPREMEMB, TER S POMOČJO ANALIZE STATISTIČNIH PODATKOV POKAZAL, DA SO ŠTEVILNI PROBLEMI PRENAPIHNJENI IN DA SE STANJE NA VELIKO PODROČJIH PRAVZAPRAV NEPRESTANO IZBOLJŠUJE.

Knjiga je naletela na burne odzive znanstvenikov, pri čemer so družboslovci Lomborga večinoma zagovarjali, naravoslovci pa kritizirali. Danski odbor za znanstveno nepoštenost, telo v okviru ministrstva za znanost, ga je obtožil zavajanja in napačne interpretacije podatkov. Vendar pa se je Lomborg pritožil in ministrstvo je odločitev odbora preklicalo, postopek pa se je na tej točki ustavil. Knjigo je Lomborg spisal v času, ko je bil zaposlen kot profesor statistike na Univerzi v Aarhusu. Leta 2002, leto po izidu knjige, ga je na novo izvoljeni danski premier Anders Fogh Rasmussen imenoval za direktorja novoustanovljenega inštituta za ocenjevanje okolja. Dve leti pozneje se je Lomborg odločil organizirati Koebenhavnski konsenz (angl. Copenhagen

Consensus), projekt, v okviru katerega naj bi ugledni svetovni ekonomisti določali prednostne naloge pri reševanju svetovnih problemov. Na kratko, vprašali so jih: Kako lahko za omejenimi sredstvi storimo največ dobrega za svet? Sklep je bil, da se je daleč najbolj smiselno najprej spopasti s problemi tretjega sveta, kot so nalezljive bolezni in podhranjenost. Ukrepi za zmanjševanje izpustov toplogrednih plinov in s tem za boj proti podnebnim spremembam so se izkazali za daleč najmanj stroškovno učinkovite. Tudi to je Lomborga spodbudilo, da je leta 2007 objavil še eno knjigo, tokrat posvečeno izključno problematiki podnebnih sprememb. Naslovil jo je “Ohladite se” (angl. Cool It), v njej pa opozarja, da je trenutna strategija spopadanja s podnebnimi spremembami obsojena na neuspeh, da se moramo ustaviti in zadevo še enkrat dobro premisliti. Pri tem sicer vseskozi poudarja, da je segrevanje ozračja realen problem, ki ga je z izrabo fosilnih goriv v največji meri povzročil človek, zato ga ne gre uvrščati med tako imenovane klimatske skeptike, čeprav ga velikokrat tlačijo mednje. Lomborg svoje prispevke objavlja v številnih najbolj uglednih svetovnih časnikih, bil je gost Larryja Kinga na CNN-u, revija Time ga je leta 2004 uvrstila na seznam stotih najvplivnejših ljudi na svetu, britanski Guardian pa ga je leta 2008 imenoval za enega od petdesetih ljudi, ki bi lahko rešili svet.

Lahko bi rekli, da sta danes na svetu samo dve vrsti držav - tiste, ki napovedujejo zmanjševanje izpustov, pa jim to ne uspeva, in tiste, ki odkrito povedo, da tega ne nameravajo. Politiki bi se morali nehali pretvarjati in iskati pametnejše rešitve.

Vas je strah podnebnih sprememb?

► Iskreno menim, da ne bi prav nič pomagalo, če bi se jih bal. Morali bi biti zaskrbljeni, ker gre za realen problem, s katerim se bo treba spopasti. Niso pa podnebne spremembe grožnja prihodnosti civilizacije. Ne gre za konec sveta, kot ga poznamo. Do konca stoletja naj bi se na primer gladina morja dvignila za približno 30 centimetrov - možni razpon je od 18 do 59 centimetrov. To je izziv. Zavedati pa se moramo, da se je gladina morja v zadnjih 150 letih prav tako dvignila za približno 30 centimetrov. Čeprav smo bili tehnološko mnogo manj razviti in v povprečju veliko revnejši kot danes, smo se očitno s tem ustrezno spoprijeli. In ljudem se ne zdi, da je bilo dogajanje zadnjih 150 let zaznamovano predvsem z dvigovanjem morske gladine. Torej, globalno segrevanje je problem, ni pa nekaj, zaradi česar bi se ponoči obračal v postelji in imel težave s spanjem.

Po vašem mnenju so torej podnebne spremembe zgolj eden od številnih problemov, s katerimi se bomo morali spopasti v prihodnosti. Čemu pripisujete dejstvo, da je prav ta problem postal medijsko tako izpostavljen?

► Po mojem mnenju za to obstajata dva razloga. Delno je to posledica tega, da gre pri podnebnih spremembah za neko novo grožnjo, da gre za neko medijsko novost, česar za večino ostalih svetovnih problemov ne bi mogli reči. Približno tri četrtine svetovnega prebivalstva živi v za naše razmere srednjeveških časih. So zelo revni, velikokrat jim primanjkuje hrane, njihovi otroci umirajo zaradi nalezljivih boleznih, nimajo zaseda izobrazbe, elektrike, čiste pitne vode ... Vsa ta dejstva so še kako resnična, a so hkrati tudi že stara, že slišana. Globalno segrevanje pa je novo in razburljivo, hkrati pa seveda zadeva tudi nas same, ne pa samo ljudi v tretjem svetu. Drugi pomembni razlog pa je obstoj »klimatsko-industrijskega kompleksa«. Zelo jasno je, da lahko veliko podjetij pridobi zelo veliko

denarja z uvajanjem zelene energetske politike. V obliki subvencij plačujemo velikanske količine denarja številnim podjetjem. Veliko podjetjem se torej zaradi globalnega segrevanja obetajo veliki dobički in ta podjetja so novi igralci v svetovni igri podnebnih sprememb. Ta podjetja nas prepričujejo, naj ukrepamo, ker bodo s tem ukrepanjem zaslužila.

Je torej »lobi obnovljivih virov« postal močnejši od naftnega lobija?

► Zavedati se moramo, da naftnemu lobiju ni treba preveč skrbeti zaradi podnebnih sprememb. Še vedno porabljam gromozanske količine nafte. Prav tako pa je veliko naftnih podjetij že prestopilo na drugo stran. Družba BP (British Petroleum) se je preimenovala v Beyond Petroleum, kar je sicer popoln nesmisel, saj daleč največji delež prihodkov še vedno ustvarijo s prodajo fosilnih goriv. Želijo pa povedati, da bodo proizvajali tudi nekaj energije iz obnovljivih virov in jo prodajali po močno subvencionirani ceni. Veliko igralcev igra na obeh straneh. Po precej visoki ceni nam prodajajo nafto, zraven pa še energijo iz obnovljivih virov, za katero jim mi plačujemo subvencije.

Bi rekli, da je šlo strašenje s katastrofalnimi posledicami podnebnih sprememb predaletč?

► Vedno je bilo očitno, da precej ljudi čuti potrebo, da prepričajo o resnosti problema podnebnih sprememb vse ljudi. Ta potreba je tako velika, da so pripravljeni pretiravati v opisovanju njihove resnosti. Al Gore je verjetno najbolj prepoznaven od mnogih ljudi, ki so to storili. Problem pri tej strategiji je, da deluje zgolj na kratki rok. Če ljudi prestrašiš do onemoglosti, jih verjetno na kratki rok lahko prepričaš o stvareh, ki jih sicer ne bi sprejeli, ko pa se zbudijo in ugotovijo, da so bili zavedeni, se najverjetneje ne bodo odzvali ravno prijazno. In ker so podnebne spremembe dolgotrajne, večdesetletni ali celo stoletni problem, je jasno, da se bodo ljudje zbudili mnogo prej. In prav to se

dogaja danes, na primer z razpravami o pretirano katastrofičnih trditvah v poročilu medvladnega odbora za podnebne spremembe pri Združenih narodih (IPCC). Ko enkrat spoznaš, da himalajski ledeniki ne bodo izginili do leta 2035, kar je bila vedno smešna trditev, začneš dvomiti o vseh podatkih. Če ljudi na začetku preveč prestrašiš, je končni učinek ravno nasproten, saj postanejo premalo občutljivi. **Eden od vodilnih argumentov za takojšnje ukrepanje proti podnebnim spremembam je vse večja škoda zaradi vremenskih katastrof. Vi pa trdite, da je naraščajoča škoda predvsem posledica naraščanja prebivalstva in rasti vrednosti premoženja. Lahko pojasnite?**

► Če pogledate podatke o škodi, povzročeni zaradi naravnih nesreč, lahko opazite jasen trend naraščanja skozi čas. Al Gore in številni drugi so to uporabili kot primer katastrofalnih posledic podnebnih sprememb. In povsem res je, da se škoda povečuje. Vendar je velika večina tega povečevanja posledica dejstva, da vse več ljudi živi na ranljivih območjih in da so ti ljudje vedno premožnejši, ne pa posledica povečane intenzivnosti vremenskih pojavov. Če kot primer pogledamo škodo zaradi orkanov na Floridi - število prebivalcev ZDA se je v zadnjih sto letih početrilo, število prebivalcev Floride, ki živijo v bližini obale, pa se je povečalo za petdesetkrat. Na ranljivem območju torej živi vedno več ljudi, ki imajo vedno več premoženja. In ko v izračun vnesemo ti dve spremenljivki, ne opazimo povečevanja relativne škode. Po tej metodi bi bil najbolj katastrofalen orkan v zgodovini tisti, ki je leta 1926 razdeljal Miami. Seveda pa večina za ta orkan še ni slišala, ker je takrat v Miamiju živel veliko manj ljudi z veliko manj premoženja. Če bi enak orkan Miami prizadel danes, bi bila škoda mnogo večja od škode, ki jo je povzročila Katrina. Že tako pa je leta 1926 povzročil več smrtnih žrtev, kot jih je Katrina.

Bi se morali po vašem mnenju osredotočiti predvsem na prilagajanje podnebnim spremembam, namesto da jih skušamo preprečiti?

► Pozornost bi morali nameniti obema vidikoma. Ključno pa je, da ukrepe načrtujemo tako, da so ekonomsko smiselni. Vsekakor se moramo prilagoditi nekaterim prihodnjim problemom, ki bodo posledica podnebnih sprememb. S tem se bomo prilagodili na negativne posledice, hkrati pa uživali v pozitivnih posledicah teh sprememb. Zavedati se moramo, da vse spremembe ne bodo negativne. V državah na višjih zemljepisnih širinah bo zaradi segrevanja ozračja manj z mrazom povezanih smrti in to zmanjšanje bo nekajkrat preseglo število smrti, povezanih z dodatnim dvigom temperature. Višje temperature bodo povečale produktivnost polj, gozdov. To lahko izkoristimo, hkrati pa z iskanjem vrst poljščin, ki so odpornejše proti suši, vročini, pomagamo kmetijski proizvodnji v državah v razvoju, kar bi pomagalo tako tem državam kot razvitim državam, in to mnogo učinkoviteje kot pa z zmanjševanjem izpustov toplogrednih plinov. Vsekakor pa bo treba sčasoma z zmanjševanjem izpustov ustaviti tudi segrevanje ozračja. Vendar pa moramo to storiti premišljeno, ne pa tako, kot se tega lotevamo zdaj, saj je tako ravnanje obsojeno na neuspeh, hkrati pa zelo drago.

Pa si lahko politiki sploh privoščijo spremembo pristopa? Zadnjih 15 let nas prepričujejo, da je treba ukrepati takoj. Če zdaj spremenijo ton, tvegajo, da bodo izgubili vso kredibilnost.

► Njihova kredibilnost je že zdaj vprašljiva. Cel desetletje so govorili o zmanjševanju izpustov toplogrednih plinov, pa se to ni uresničilo. Lahko bi rekli, da sta danes na svetu samo dve vrsti držav - tiste, ki napovedujejo zmanjševanje izpustov, pa jim to ne uspeva, in tiste, ki odkrito povedo, da tega ne nameravajo. Politiki bi se morali nehali pretvarjati in iskati pametnejše rešitve. Mi smo se tega lotili v okviru

Ekonomska analiza pokaže, da en evro, porabljen za zmanjševanje izpustov toplogrednih plinov, prepreči za dva centa škode, ki naj bi jo povzročile podnebne spremembe. Če pa ta evro porabite za raziskave in razvoj, se boste izognili 11 evrom škode.

Lomborg in Al Gore pred zaslišanjem na skupnem zasedanju treh pododborov ameriškega kongresa, pristojnih za podnebne spremembe (2007)

Koebenhavnskega konsenza. Vodilne svetovne podnebne ekonomiste smo prosili, naj identificirajo najpametnejše in stroškovno najučinkovitejše načine za boj proti podnebnim spremembam. Skupaj so ugotovili, da je drastično zmanjševanje izpustov toplogrednih plinov eden najmanj učinkovitih načinov, ker je drag, koristi pa so majhne in jih lahko pričakujemo šele v nekaj desetletjih. Mnogo bolj smiselno bi bilo po njihovem mnenju povečati vlaganja v raziskave in razvoj zelene tehnologije ter s tem omogočiti njihovo pocenitev, da bodo vsi hoteli zamenjati svoj vir energije. Ekonomska analiza je pokazala, da en evro, porabljen za zmanjševanje izpustov toplogrednih plinov, prepreči za dva centa škode, ki naj bi jo povzročile podnebne spremembe. Če pa ta evro porabite za raziskave in razvoj, se boste izognili 11 evrom škode. Petstokrat večji učinek za isti

denar. Če politiki spoznajo, da obstaja veliko pametnejše ukrepanje, ki je nekajkrat cenejše, ima nekajkrat večje koristi in precej večje možnosti, da ga bodo sprejele vse države sveta, bodo prepoznali dobro zamisel in ji sledili.

Ste veseli, da se je podnebni vrh v Koebenhavnu konec lanskega leta končal brez zavezujočega sporazuma o zmanjševanju izpustov?

► Pri tem je treba biti previden. Ne žarim od veselja, da se jim ni uspelo dogovoriti, vsekakor pa menim, da je bilo to neizogibno. Zakaj? Zadnjih 18 let smo poskušali zmanjšati izpuste in ni nam uspelo. K temu smo se zavezali v Rio de Janeiru leta 1992, pa nismo storili ničesar, v Kjotu leta 1997 smo dobili pravno zavezujoč sporazum, ki je svetu do leta 2010 nalagal zmanjšanje izpustov za 11 odstotkov pod raven, kakršna bi bila sicer. Dejansko zmanjšanje pa je bilo zgolj 0,5-odstotno,

manj kot dvajsetino tega, k čemu smo se zavezali, torej praktično nič. Že nekaj časa dajemo obljube, pa nam jih ni uspelo izpolniti. Propad vrha v Koebenhavnu je bil neizbežen. Verjetno bi se tudi tokrat veliko držav zavezalo k nečemu, na kar bi do leta 2020 pozabile. Je pa dejstvo, da se države niso mogle strinjati o ukrepih, pozitivno v smislu iskanja najpametnejše rešitve, ker se zdaj zavedamo, da nam na stari način ne bo več uspelo. Potrebujemo nov pristop in v tem pogledu je neuspeh v Koebenhavnu lahko spodbuda za iskanje pametnejših način ukrepanja.

Bi ljudje morali spremeniti svoj način življenja? Bi morali živeti bolj »zeleno«?

► Pozivi k zelenemu življenju so na neki način obsojeni na neuspeh. V njih je čutiti neko moralno pravičnost, češ, živeti morate skromnejše, jesti manj mesa, ostajati doma, se

stalno omejevati ... To pač ne bo delovalo. Vsekakor pa velike večine prebivalcev tretjega sveta ne boste mogli prepričati, naj si ne priskrbijo vseh stvari, ki so nam v razvitem svetu omogočile udobno življenje. Spremeniti poskušamo človeško naravo, in to je zelo težko, vsekakor mnogo težje kot spremeniti tehnologijo. Pozivi k zelenemu življenju imajo pravičniški prizvok, ki na veliko ljudi deluje odbijajoče in bodo zato težko uspeli. Seveda pa ni nič narobe, če svoj stari avto zamenjate s hibridom, če žarnice zamenjate z varčnimi sijalkami in če se bolje zavedate, kako je pridobljena energija, ki jo porabljate. Nekatere spremembe so dobrodošle, ne smemo pa se slepiti, da bo to vodilo v občutno zmanjševanje izpustov toplogrednih plinov. Če bi vse žarnice v zahodnem svetu zamenjali z varčnimi sijalkami, bi atmosferi na leto prihranili le toliko toplogrednih plinov, kot jih Kitajska proizvede v enem dnevu. Učinka ne moremo zanemariti, vsekakor pa to ni nekaj, kar bo rešilo problem podnebnih sprememb. Torej, ne poskušajmo spreminjati človeške narave, raje poskušajmo najti rešitev, ki nam bo omogočala uživanje v vseh pridobitvah sodobnega sveta ob hkratnem zmanjševanju izpustov. In to bi nam omogočila boljše tehnologija.

Veliko operirate z velikimi številkami, zneski, ki naj bi veljali za sto let vnaprej. Kako naj verjamemo stoletnim projekcijam stroškov in povzročene škode?

► Zagotovo jim ne morete popolnoma zaupati. O ničemer, kar naj bi se zgodilo čez sto let, danes ne moremo biti prepričani. Lahko pa vzamete rezultate, ki jih dajo najboljše zasnovani makroekonomski modeli, in jih vzamete kot razpon možnih scenarijev. Enako, kot to počne IPCC, ko napoveduje, da se bodo temperature do konca stoletja zvišale za 1,8 do 4 stopinje Celzija. Nekatere najbolj ugledne podnebne ekonomiste smo prosili, naj izračunajo povprečje stroškov, ki jih posamezni modeli predvidevajo

Ne poskušajmo s pozivi k zelenemu življenju spreminjati človeške narave, raje poskušajmo najti rešitev, ki nam bo omogočala uživanje v vseh pridobitvah sodobnega sveta ob hkratnem zmanjševanju izpustov. In to bi nam omogočila boljša tehnologija.

ob omejevanju dviga temperatur za največ 2 stopinji Celzija v primerjavi s predindustrijsko dobo. To je tudi meja, ki so jo v Kopenhagen postavili svetovni voditelji. Povprečje najnovejših rezultatov teh modelov, ki jih sicer uporablja tudi IPCC, kaže, da nas bo ukrepanje proti podnebnim spremembam, za zadržanje segrevanja pod mejo dveh stopinj, do leta 2100 v povprečju stalo 40 bilijonov ameriških dolarjev na leto. Pridobljene koristi pa so ocenjene na zgolj 3 bilijone dolarjev. To je slaba kupčija. Poleg tega se stroški pojavijo takoj, koristi pa šele daleč v prihodnosti. Četudi ne verjamete popolnoma povpre-

čju, pa morate vzeti v zakup, da prav vsi modeli kažejo, da gre za slabo, zelo slabo kupčijo. In to je tudi razlog, da so ekonomisti, zbrani v okviru Kopenhavskega konsenza, med njimi tudi trije Nobelovi nagrajenci, sklenili, da je to napačen način spopadanja s podnebnimi spremembami. Ni treba verjeti meni, verjemite najboljšim makroekonomskim modelom, ki nas opozarjajo, da bo ukrepanje zelo drago. In verjemite uglednim ekonomistom, ko vas opozarjajo, da je to eden najmanj učinkovitih načinov spopadanja s problemom podnebnih sprememb.

Kakšno je vaše mnenje o klimatskih

skeptikih? Sami namreč kljub vsemu poudarjate, da so podnebne spremembe realen problem, za katerega je v veliki večini odgovoren človek. So tudi oni po vašem mnenju del problema?

► Odvisno, o kakšni vrsti skeptikov govoriva. Ljudje so nagnjeni, da vse, ki se ne strinjajo z uradno doktrino, ki nasprotujejo Alu Goru, mečejo v isti koš. In to prav nič ne pomaga. Med skeptiki imate take, ki popolnoma zanikajo kakršnekoli podnebne spremembe in imajo vse skupaj za levičarsko zaroto. Taki po mojem mnenju prav nič ne pripomorejo k razpravi. Obstaja pa tudi veliko strokovnjakov, in njihovo šte-

vililo raste, tako na področju naravoslovja kot družboslovja, ki opozarjajo, da je trenutni način reševanja vprašanja podnebnih sprememb neučinkovit. In preprosto označiti te ljudi za skeptike, zanikovalce, ki jih ni vredno poslušati, ne bo rešilo problema. Lahko bi celo rekli, da je eden od razlogov, da se že 18 let neuspešno spopadamo s tem problemom, prav v dejstvu, da veliko ljudi, kot je Al Gore, preprosto ni bilo pripravljeno slišati o problemih, ki jih s seboj prinaša trenutni pristop. Ampak problemi obstajajo in prav zaradi tega smo pri spopadanju s podnebnimi spremembami neuspešni. ✕

OGLAS